

OBRAZ UCHODŹCY W NAUCZANIU PAPIEŻA FRANCISZKA

Wprowadzenie

Artykuł stanowi próbę odtworzenia przedstawienia obrazu uchodźcy w nauczaniu papieża Franciszka. Zostanie to dokonane w oparciu o orędzia papieskie na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy, zalecenia Papieskiej Rady ds. Spraw Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących oraz treści zawarte w encyklice „Fratelli tutti”. Główne zagadnienia poruszane w artykule to: godność i wartość uchodźcy i jego bogactwo kulturowe, charakteryzujące się różnorodnością form i treści. Wokół tego problemu funkcjonują różne stereotypy i uprzedzenia, które niejednokrotnie ograniczają zaufanie przyjmujących migrantów. Obecny dramat migrantów uciekających przed wojną wywołaną przez Rosję w Ukrainie jest przedmiotem szczególnej troski papieża Franciszka.

Migracja jako zjawisko globalne

Jednym z najbardziej aktualnych zjawisk społecznych, zwłaszcza w Europie, są migracje. Często ich powodem jest chęć poprawy standardu życia, znalezienie lepszej pracy czy zdobycie wyższego wykształcenia. Prawdziwym dramatem są migracje wymuszone działaniami wojennymi, czy prześladowaniami z powodu rasy, religii, narodowości, przekonań politycznych lub przynależności do określonej grupy społecznej. Ofiary tych zagrożeń są zmuszone do opuszczenia swojego kraju, miejsca zamieszkania, często także swojej rodziny i znalezienia bezpiecznego schronienia. Uchodźcy są szczególną kategorią migrantów. Oni wymagają szczególnej ochrony ze strony społeczności międzynarodowej.

Pomoc uchodźcom niosą Unia Europejska, organizacje międzynarodowe, fundacje i stowarzyszenia, jak również zaangażowane osoby prywatne. Także Kościół, działając w konwencji organizacji pozarządowych, przez Caritas, organizacje charytatywne, także w ramach parafii skutecznie organizuje pomoc uchodźcom nie tylko materialną, ale także duchową. Tak realizuje Chrystusowe przykazanie miłości bliźniego. Już Stary Testament zobowiązywał członków Narodu Wybranego do troski o przybyszów. „Jeżeli w waszym kraju osiedli się przybysz, nie będziecie go uciskać. Przybysza, który się osiedlił wśród was, będziecie uważać za obywatela. Będziesz go miłował jak siebie samego, bo i wy byliście przybyszami w ziemi egipskiej. Ja jestem Pan, Bóg wasz!” (Kpł 19, 33 – 34).

Papież Franciszek poświęca problemowi migrantów i uchodźców wiele uwagi. Nie tylko zabiera głos w tych sprawach ale odwiedza ośrodki, w których są umieszczani przybysze z różnych państw, najczęściej z afrykańskich. W lipcu 2013 roku przybył na włoską wyspę Lampedusa na Morzu Śródziemnym. Ta wyspa stanowi symbol dramatu ludzi uciekających do Europy. Lampedusa jest miejscem wielkiego kryzysu humanitarnego i wielu tragedii. Papież podczas tych odwiedzin oddał hołd 20 tysiącom imigrantów z Afryki, którzy w ciągu ćwierć wieku utonęli w drodze do Włoch. Spotkał się z też grupą imigrantów, którzy po przybyciu na wyspę trafili do tamtejszego ośrodka pomocy. Potem celebrował mszę świętą z 10 tysiącami osób na pobliskim stadionie.

W homilii Ojciec Święty stwierdził, że na świecie doszło do „globalizacji obojętności”. Mówił, że wie, iż wielu imigrantów zginęło w morzu. Powiedział: „Poczułem, że muszę przyjechać tutaj, by się modlić, by dokonać gestu bliskości, lecz również, by rozbudzić nasze sumienia, by to, co się wydarzyło, już się nie powtórzyło”. Papież określił współczesną kulturę mianem kultury dobrobytu. Ona prowadzi do myślenia tylko o sobie. Sprawia, że ludzie stają się nieczuli na rozpaczliwe wołanie innych o pomoc. Ludzie kultury dobrobytu żyją w „mydlanych bańkach”. Owszem, one są piękne, ale są niczym. Są symbolem iluzji, płytcy i tymczasowości. Ta zaś prowadzi do obojętności w stosunku do innych ludzi i to obojętności o wymiarze globalnym. Ludzie społeczeństw konsumpcyjnych przyzwyczaili się do cierpienia innych, bo to ich osobiście nie dotyczy. Dlatego nie przejawiają większego zainteresowania potrzebującymi. Rozumują – to nie jest przecież nasz problem¹.

Troska Ojca Świętego o los i bezpieczeństwo imigrantów przejawia się od początku jego pontyfikatu. On w swoich przemówieniach i orędziach wzywa ludzi dobrej woli do wyzbycia się egoizmu, uprzedzeń i przyjęcia oraz udzielenia pomocy każdemu szukającemu schronienia². Papież to wezwanie często powtarza. Adresuje je przed wszystkim do głów państw, także do innych Kościołów i wspólnot religijnych, a także do instytucji

---

¹ Deon.pl, *Papież na Lampedusie*, <https://deon.pl/kosciol/serwis-papieski/papiez-na-lampedusie-prosimy-o-przebaczenie-za-obojetnosc-na-los-imigrantow,263781> [dostęp: 24.03.2022].

² R. Cekiera, *Byłem przybyszem. Nauczanie papieskie w Orędziach na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy*, Zeszyty naukowe Politechniki Śląskiej, Gliwice 2018, s. 54.

międzynarodowych. Na szczególną uwagę zasługują jego orędzia na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy³.

Godność i wartość uchodźcy

Kluczową kwestią dotyczącą uchodźców jest przekonanie, że każdy z nich, jako osoba ludzka, ma niezbywane prawa, w tym prawo do godności. Ta zaś nie zależy od płci, rasy, wykształcenia, stanu majątkowego czy statusu społecznego. Godność jest ściśle powiązana z istotą ludzką. Godność osoby ludzkiej stanowi źródło i fundament wszelkich praw i wolności jednostki. Ta cecha przysługuje człowiekowi z racji tego, że jest on osobą. Jej źródłem jest prawo naturalne, a nie prawo stanowione. Godność człowieka jest konsekwencją bycia osobą. W momencie poczęcia człowiek „otrzymuje”, a właściwie, już posiada swoją godność. Jest ona taka sama dla każdej istoty ludzkiej, zatem dla kobiety, mężczyzny, dziecka, także jeszcze nienarodzonego. Zasada godności jest nienaruszalna. Nie może się jej zrzec sam zainteresowany, ani też nie można jej znieść, ograniczyć czy zawiesić⁴.

Godność przysługuje człowiekowi zawsze, niezależnie od jego postępowania i zachowania. Istotą godności człowieka jest jego podmiotowość, autonomia, więc swoboda postępowania zgodnie z własną wolą. Ta jednak musi respektować godność i prawa innego człowieka. Zasada godności oznacza zakaz prześladowań, dyskryminacji, zakaz naruszania integralności cielesnej, także ingerowania w swobodę myśli i przekonań⁵.

Różne deklaracje, dotyczące praw człowieka, podkreślają, że wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi w swej godności i w swych prawach. Są oni obdarzeni rozumem i sumieniem. Powinni więc postępować wobec innych w duchu braterstwa. Dlatego nikt nie może pozostawać w stanie niewolnictwa lub służebności⁶. Konstytucje różnych państw podkreślają dobitnie, że przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw

---

³ Kościół katolicki od 1914 roku corocznie obchodzi Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy. Celem święta jest refleksja nad losem ludzi zmuszonych opuścić swoje domy z powodu wojen, prześladowań czy głodu oraz pobudzenie odpowiedzialności społeczeństw za duchową i materialną pomoc dla nich. W tym dniu papież wygłasza specjalne orędzie do uchodźców, organizowane są zbiórki i akcje wspierające ich realne potrzeb.

⁴ Zob. G.P. della Mirandola, *Godność człowieka*, tłum. Z. Kalita, w: *Filozofia włoskiego Odrodzenia*, red. A. Nowacki, Warszawa 1967, s. 139.

⁵ J.J. Pawłowicz, *Godność człowieka fundamentem jego wolności*, <https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/2383/godnosc%20cz%20owieka.pdf?sequence=1>, [dostęp: 2.04.2022 r.].

⁶ *Powszechna Deklaracja Praw Człowieka*, art. 4.

człowieka. Jest ona nienaruszalna. Jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych⁷.

Kościół w swym nauczaniu o godności człowieka wskazuje, że wynika ona z tego, że jest on stworzony na obraz i podobieństwo Boga. Każdy człowiek jest obrazem Stwórcy. Godność człowieka wypełnia się w jego powołaniu do szczęścia wiecznego w Bogu. Osoba ludzka to powołanie realizuje w sposób dobrowolny. Człowiek przez swoje świadome i wolne czyny dostosowuje się lub nie do dobra obiecanego przez Boga i potwierzonego przez sumienie moralne. Ludzie kształtują samych siebie i wzrastają wewnątrz, zawsze jednak we wspólnocie z innymi ludźmi. Natomiast z pomocą łaski Bożej wzrastają duchowo. W ten sposób osiągają doskonałość miłości⁸.

Ten wymiar godności człowieka eksponują dokumenty urzędów papieskich. „Na mocy Bożego Objawienia, które dokonało się w Jezusie Chrystusie Kościół uznał za konieczne bronić godności każdej osoby ludzkiej, także uchodźców politycznych, przesiedleńców i ofiar handlu ludźmi. Wypływa to z przekonania, że wszyscy ludzie są stworzeni na obraz Boży” (por. Rdz 1, 26-27)⁹.

Papież Franciszek tak właśnie rozumie godność uchodźcy. Dlatego apeluje on, aby patrzeć na uchodźcę nie przez pryzmat jego regularnego lub nieregularnego statusu, ale przede wszystkim widzieć go jako osobę. Tylko poszanowanie jego godności przyczyni się do łatwiejszej integracji migrantów w nowym środowisku. A w określonej przyszłości będą oni uczestnikami rozwoju i dobrobytu nowej społeczności. Uchodźca świadomy swej godności będzie chętniej i bardziej odpowiedzialnie przyjmował na siebie obowiązki względem tych, którzy go przyjęli. Będzie z wdzięcznością szanował dziedzictwo materialne i duchowe kraju przyjmującego. Będzie posłuszny prawom nowego kraju i będzie uczestniczył, na miarę swych coraz większych możliwości, w kosztach swego pobytu¹⁰.

---

⁷ *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej*, z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. 1997, Nr 78 poz. 483.

⁸ *Katechizm Kościoła Katolickiego* 1700.

⁹ Papieska Rada ds. Spraw Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących, *Przyjęcie Chrystusa w uchodźcach i przymusowo przesiedlonych. Wytyczne duszpasterskie*, Watykan 2013, s. 18.

¹⁰ Franciszek, *Orędzie na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy* (17 stycznia 2016 r.) https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/migration/documents/papa-francesco_20150912_world-migrants-day-2016.html [dostęp: 29.03.2022].

Papież, powołując się na niezbywalną godność każdego człowieka, zachęca w swoim nauczaniu, żeby uchodźcom zapewnić możliwie wszechstronną i regularną pomoc. Choć to nie jest łatwe, ale trzeba dla nich tworzyć rzetelną możliwość przejścia bezproblemowo procesu integracji. Zapewnienie korzystania z podstawowych praw do życia wolnego, godnego i samodzielnego, pozwoli imigrantom harmonijnie budować swoje życie w nowym społeczeństwie¹¹.

Franciszek podkreśla, że z godnością uchodźcy wiąże się jego wartość. Jest on, jak uczy Chrystus, znakiem jego obecności. „Każdy cudzoziemiec, który puka do naszych drzwi, jest okazją do spotkania z Jezusem Chrystusem, utożsamiającym się z cudzoziemcem przyjętym lub odrzuconym każdej epoki” (por. Mt 25,35.43)¹². Taki sposób traktowania uchodźców świadczy, że chrześcijanie, także wszyscy ludzie dobrej woli, są otwarci i gościnni. Chrześcijanie dodatkowo dają dowód, że Kościół jest matką, pragnącą przygarnąć do Chrystusa wszystkich ludzi.

Kontakt z uchodźcą, zapewnia Franciszek, pozwala odkryć jego sekret i otworzyć się na niego, aby przyjąć to, co w nim jest wartościowe. W ten sposób tworzy się zaufanie i lepsze poznanie. W każdym z uchodźców, tak wierzymy, jest obecny Jezus, zmuszony do ucieczki za czasów Heroda. Jego rodzice udają się do Egiptu, aby ocalić życie Jezusa. Papież zachęca, by umieć w twarzach potrzebujących migrantów rozpoznawać oblicze Chrystusa głodnego, spragnionego, nagiego, chorego, obcego i więźnia. Potrzebujący zawsze są dla wierzących w Chrystusa wyzwaniem (por. Mt 25, 31-46). Jeśli Go rozpoznają, to będą Mu dziękować za to, że mogli Go spotkać, miłować i Mu służyć¹³. Uchodźcy wołający o pomoc spodziewają się wielkoduszności od słyszących ich wołanie. Spotkanie tułacza jest zobowiązującą okazją do wypełnienia uczynków miłosierdzia. Zatem zaradzenia ich potrzebom: głodnych nakarmić, bezdomnym dać dach nad głową, nagich przyodziać.

---

¹¹ Papieska Rada ds. Spraw Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących, *Przyjęcie Chrystusa w uchodźcach i przymusowo przesiedlonych. Wytyczne duszpasterskie*, Watykan 2013, s. 18.

¹² Franciszek, *Orędzie na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy* (14 stycznia 2018 r.) https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/migration/documents/papa-francesco_20170815_world-migrants-day-2018.html [dostęp: 25.03.2022].

¹³ Franciszek, *Orędzie na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy* (27.09.2020 r.) https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/migration/documents/papa-francesco_20200513_world-migrants-day-2020.html [dostęp: 30.03.2022].

Papież Franciszek dostrzega bogactwo kulturowe uchodźcy. Odmienność kulturowa cudzoziemców, migrantów i uchodźców jest zaproszeniem do dialogu międzykulturowego. Ten zaś może być opatrnościową okazją do ukazania Kościoła jako wspólnoty, która nie tylko głosi Ewangelię miłości ale nią żyje. Duchowe bogactwo uchodźców może ubogacić wspólnotę Kościoła¹⁴. Uchodźcy zazwyczaj reprezentują różnorodne tradycje. Ich poznanie poszerza światopogląd, pogłębia wiedzę i umacnia wrażliwość ludzi kraju gościnnego. Każdy uchodźca jest przekazicielem własnych obyczajów. Jako ochrzczony, gdziekolwiek by się nie znajdował, jest z mocy prawa członkiem lokalnej wspólnoty kościelnej. Jest pełnoprawnym członkiem jednego Kościoła, mieszkańcem jednego domu, członkiem jednej rodziny ludzkiej¹⁵.

Stereotyp uchodźcy

Godność i wartość uchodźcy często jest umniejszana z powodu uprzedzeń i strachu przed nieznanym. Lęk zazwyczaj wywołuje paraliż emocjonalny. Ten zaś generuje zachowania obronne. Uchodźca jest niejednokrotnie traktowany jako zagrożenie. Budzi niepewność i nieufność. Jego wołanie o pomoc jest często ignorowane. Przyczyną takiego zachowania jest troska o własne bezpieczeństwo i komfort życiowy.

Ze słowem „uchodźca” dosyć często kojarzą się wyrażenia: terrorysta, przestępca, złodziej, leń, człowiek prymitywny. Czasem eksponuje się zagrożenie przez migrantów publicznego bezpieczeństwa. Niektórzy uważają, że powstanie realne ryzyko utraty własnej tożsamości i kultury. Inni boją się, że wzrośnie konkurencja na rynku pracy, a nawet, że pojawią się nowe formy przestępczości¹⁶. Pojawienie się uchodźcy budzi często w lokalnych społecznościach podejrzenie i strach, nierzadko przerażenie i wrogość. Papież Franciszek postuluje wyzbycie się negatywnego nastawienia. Zachęca do prezentowania postawy otwartości. Taka postawa jest bardzo ważnym elementem w budowaniu lepszego świata i kultury.

---

¹⁴ Franciszek, *Oroędzie na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy* (26.09.2021 r.) https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/migration/documents/papa-francesco_20210503_world-migrants-day-2021.html [dostęp: 24.03.2022].

¹⁵ Tamże.

¹⁶ Franciszek, *Oroędzie na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy* (5.08.2013 r.) https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/migration/documents/papa-francesco_20130805_world-migrants-day.html [dostęp: 31.03.2022].

Według Franciszka stereotypy są wyrazem słabości naszej natury. Ona próbuje usprawiedliwić bycie chrześcijaninem i jednocześnie dystansować się od obcych. Tymczasem chrześcijanin to człowiek miłujący bliźnich ze względu na Chrystusa¹⁷.

Papież podkreśla, że w kreowaniu właściwego obrazu uchodźcy odpowiedzialną rolę odgrywają środki społecznego przekazu. Powinny one przełamywać stereotypy i podawać prawdziwe informacje. Owszem, mogą i powinny opisywać błędy pewnych ludzi, ale też ukazywać ich uczciwość, prawość i wielkoduszność większości. W przyjęciu uchodźcy potrzebna jest rzetelna informacja. Chaos informacyjny przyczynia się do powstawania różnego rodzaju uprzedzeń. Ludzie bardzo często boją się uchodźcy, bo nic, albo bardzo mało, o nim wiedzą. A informacje, które czerpią z mediów, często są dalekie od prawdy¹⁸.

W społeczeństwach dotkniętych obojętnością i pogłębionym indywidualizmem, uchodźca stał się symbolem wykluczenia. Temu dramatowi zwykle towarzyszy nieusprawiedliwiony negatywny osąd. Papież apeluje, żeby w uchodźcach nie widzieć tylko problemu, z którym trzeba się zmierzyć. Uchodźca to przecież brat czy siostra, których należy przyjąć, szanować i po chrześcijańsku kochać. Papież jest realistą. On wie, że obecność uchodźcy wzbudza nierzadko nieufność a nawet wrogość w niektórych wspólnotach kościelnych. Takie zachowanie jest ewidentnie sprzeczne z biblijnym przykazaniem, by przyjmować z szacunkiem i solidarnością przybysza będącego w potrzebie¹⁹. Dlatego konieczne jest zburzenie muru, który rozdziela kulturę spotkania i kulturę odrzucenia. Kościół kultywuje kulturę spotkania. Jest bowiem jak matka, pragnąca zgromadzić wszystkich przy Chrystusie, jedynym Odkupicielu człowieka. Kościół też szerzy w świecie kulturę przyjmowania i solidarności. Nikogo nie uważa za niepotrzebnego, czy wykluczonego²⁰.

Nadzieja uchodźcy

Autentyczna troska Kościoła o uchodźców, przez szacunek dla ich niezbywalnej godności, jest przeniknięta nadzieją. Ta zaś przezwycięża uprzedzenia i szuka odpowiednich rozwiązań dla

---

¹⁷ Franciszek, Adhortacja apostolska „*Evangelii gaudium*”, 2013, nr 270.

¹⁸ Ł. Hajduk, *Problematyka migracji w nauczaniu papieża Franciszka. Rekomendacje dla edukacji obywatelskiej*, Kraków 2018, s. 139.

¹⁹ Franciszek, *Orędzie na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy*, (3.09.2014 r.) https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/migration/documents/papa-francesco_20130805_world-migrants-day.html [dostęp: 1.04.2022].

²⁰ Tamże.

uciekierów przez wojną i prześladowaniami. Nadzieja jest bardzo ważna, ponieważ opuszczenie swojego rodzimego miejsca jest zawsze związane z bagażem smutku i cierpienia. Nadzieja, którą budzi i praktykuje Kościół, pomaga uchodźcom przezwyciężyć lęk i niepewność odnośnie do nowej sytuacji, oraz ufnie pokonywać spotykane trudności. Nadzieja utrwala przekonanie, że jest możliwe osiągnięcie ludzkich warunków życia w nowym kraju.

W nauczaniu Franciszka uchodźca to człowiek, który mimo swych dramatycznych doznań nie powinien tracić nadziei na godne i bezpieczne życie. Papież odwołuje się do biblijnych przykładów takiej ufności i nadziei. Przykładem wiary jest nade wszystko Święta Rodzina. Jej ucieczka do Egiptu dokonywała się w klimacie ufności w Bożą opiekę. To przekonanie było w matczym sercu Maryi Dziewicy oraz w troskliwym sercu św. Józefa. Bóg bezpiecznie przyprowadził świętych uciekinierów do ich nazaretańskiego domu²¹.

Papież zwracając się do uchodźców, zachęca ich, by nie pozwolili sobie ukraść nadziei i radości życia. Prosi, by zawierzili dobroci i otwartości tych, którzy ich przyjmują. Chrześcijanie zaś poprzez gościnność świadczoną ludziom dają gościnę samemu Bogu. On bowiem jest szczególnie obecny w bliźnim i potrzebującym. Jezus zapewnia: „Cokolwiek uczyniliście jednemu z tych braci moich najmniejszych, Mnieście uczynili” (Mt 25,40).

W encyklice „Fratelli tutti”, poświęconej tematowi braterstwa i przyjaźni społecznej, Franciszek jeszcze raz zachęca do podejmowania wszechstronnych starań na rzecz uchodźców. Prosi, aby władze państwowe zwiększyły liczbę przyznawanych wiz i uprościły procedury azylowe. Apeluje, by upowszechnić prywatny i wspólnotowy sponsoring na rzecz uchodźców. Domaga się, aby otwierać liczniejsze korytarze humanitarne dla uchodźców, znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji. Postuluje, aby na miarę możliwości konkretnych społeczności, zapewnić uchodźcom odpowiednie i godne zakwaterowanie, bezpieczeństwo osobiste i dostęp do podstawowych świadczeń. Zapewnić także odpowiednią opiekę konsularną w zakresie osobistych dokumentów tożsamości. Papież prosi, aby uchodźcy w nowych miejscach mieli równy dostęp do wymiaru sprawiedliwości, możliwość otwierania rachunków bankowych i zapewnienie środków niezbędnych do życia, także zapewnienie swobody poruszania się i możliwość podejmowania pracy. Bardzo ważnym postulatem papieża jest ochrona małoletnich i zapewnienie im regularnego dostępu do edukacji. Franciszek prosi, by uchodźcy mieli

---

²¹ Franciszek, *Orędzie na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy* (3.09.2014 r. https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/migration/documents/papa-francesco_20140903_world-migrants-day-2015.html [dostęp: 2.04.2022]).

zapewnioną wolność religijną, odpowiednie warunki do integracji społecznej, także do łączenia rodzin²².

Papieskie postulaty, realizowane w ramach duszpasterskiej misji Kościoła, mają ożywić i zintensyfikować światowe działania na rzecz braterstwa różnych ludzi. Są też formą budowania społecznego pokoju i spokoju. Realizacja papieskich postulatów pozwala uchodźcy czynić swoje życie na nowo piękną przygodą. Według Franciszka rzeczywistość, w jakiej znalazł się uchodźca, mimo swojego dramatu i niepewności nie może odebrać mu człowieczeństwa i prawa do godnego życia poza obszarem zagrożenia. Imigrant ma zaufać, że dla niego jest przewidziana bezpieczniejsza przyszłość, bo na swojej drodze spotyka pomocne dłonie i otwarte serce, znaki braterstwa, chrześcijańskiej solidarności i ludzkiej przyjaźni²³.

Zakończenie

Nakreślony w artykule obraz uchodźcy nie jest statyczny. On ciągle jest aktualizowany. Nauczanie papieża Franciszka dotyczące uchodźstwa ma charakter ponadczasowy. Jest aktualne zwłaszcza obecnie, gdy agresywna Rosja napadła na sąsiadującą suwerenną Ukrainę. To sytuacja znacznie zwiększyła rzeszę uciekinierów, także do Polski.

W encyklice „*Fratelli tutti*” papież napisał, że każda wojna pozostawia świat w gorszej sytuacji niż go zastała. Wojna jest porażką polityki i ludzkości, haniebną kapitulacją, porażką w obliczu sił zła. W takiej sytuacji nie można poprzestać na dyskusjach teoretycznych. Trzeba się pochylić nad ranami ludzi w zbombardowanych domach. Pospieszyć z pomocą ludziom materialnie poszkodowanym. Ze szczególną wrażliwością należy potraktować kobiety, które straciły swoje dzieci, albo mają dzieci okaleczone. Te przecież zostały pozbawione swojego dzieciństwa. Świat powinien zdecydowanie wesprzeć ofiary przemocy i wysłuchać otwartym sercem ich historię²⁴.

Ostatnio papież wielokrotnie kieruje do uchodźców z Ukrainy słowa nadziei, podziwu za ich odwagę i wytrwałość. Zapewnia, że duchowo współcierpi zwłaszcza z tymi, którzy nie mają możliwości ucieczki. Podkreśla, że znaleźli się w nieludzkiej sytuacji. Realnie została

---

²² Franciszek, Encyklika „*Fratelli tutti*”. *O braterstwie i przyjaźni społecznej*, 2020, 130.

²³ Franciszek, *Orędzie na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy*, (5.08.2013 r.) https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/migration/documents/papa-francesco_20130805_world-migrants-day.html [dostęp: 2.04.2022 r.].

²⁴ Franciszek, Encyklika „*Fratelli tutti*”. *O braterstwie i przyjaźni społecznej*, 2020, 261.

narażona świętość ich ludzkiego życia. Franciszek prosi, by nie ustawać w pomocy umęczonemu narodowi ukraińskiemu. Przestrzega, aby po pierwszej wielkiej mobilizacji nie przyszło zapomnienie. Zachęca do wytrwałego towarzyszenia Ukraińcom miłością, konkretną pomocą i modlitwą²⁵.

Opisany obraz uchodźcy jest zachętą do włączania się, na miarę własnych możliwości, w pomoc świadczoną przybyszom. Ich przyrodzona i niezbywalna godność domaga się szacunku dla ich odmienności i różnic kulturowych. Pomaga też w opanowaniu lęku i uprzedzeń, często nieuzasadnionych. Uchodźcy, poszukujący bezpieczeństwa, wspierani różnorodną pomocą Kościoła, zachowują nadzieję, mimo pamięci o swojej dramatycznej przeszłości.

Bibliografia

- Cekiera R., *Byłem przybyszem. Nauczanie papieskie w Orędziach na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy*, Zeszyty naukowe Politechniki Śląskiej, Gliwice, 2018, s. 50-54.
- Franciszek, Adhortacja Apostolska „*Evangelii Gaudium*”, 2013, 270.
- Franciszek, Encyklika „*Fratelli tutti*”. *O braterstwie i przyjaźni społecznej*, 2020, 130, 261.
- Hajduk Ł., *Problematyka migracji w nauczaniu papieża Franciszka. Rekomendacje dla edukacji obywatelskiej*, Kraków 2018, s. 139.
- *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej*, z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. 1997, Nr 78 poz. 483.
- Mirandola G.P., *Godność człowieka*, tłum. Z. Kalita, w: *Filozofia włoskiego Odrodzenia*, red. A. Nowacki, Warszawa 1967, s. 139.
- Papieska Rada ds. Spraw Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących, *Przyjęcie Chrystusa w uchodźcach i przymusowo przesiedlonych. Wytyczne duszpasterskie*, Watykan 2013, s. 5-18.

---

²⁵ Franciszek, *Agresja na Ukrainę jest barbarzyńska i świętokradcza*, Anioł Pański 20.03.2022 r. <https://www.vaticannews.va/pl/papiez/news/2022-03/papiez-agresja-na-ukraine-jest-barbarzynska-i-swietokradcza.html> [dostęp: 2.04.2022 r.].

Netografia

- Deon.pl, *Papież na Lampedusie: prosimy o przebaczenie za obojętność na los imigrantów*. <https://deon.pl/kosciol/serwis-papieski/papiez-na-lampedusie-prosimy-o-przebaczenie-za-obojetnosc-na-los-imigrantow,263781> [dostęp 24.03.2022].
- Franciszek, *Orędzie na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy*, (5.08.2013 r.). https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/migration/documents/papa-francesco_20130805_world-migrants-day.html [dostęp: 2.04.2022 r.].
- Franciszek, *Orędzie na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy*, (3.09.2014 r.). https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/migration/documents/papa-francesco_20130805_world-migrants-day.html [dostęp: 1.04.2022].
- Franciszek, *Orędzie na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy* (17 stycznia 2016 r.). https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/migration/documents/papa-francesco_20150912_world-migrants-day-2016.html [dostęp: 29.03.2022].
- Franciszek, *Orędzie na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy* (14 stycznia 2018 r.). https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/migration/documents/papa-francesco_20170815_world-migrants-day-2018.html [dostęp: 25.03.2022].
- Franciszek, *Orędzie na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy* (27.09.2020 r.). https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/migration/documents/papa-francesco_20200513_world-migrants-day-2020.html [dostęp: 30.03.2022].
- Franciszek, *Orędzie na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy* (26.09.2021 r.). https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/migration/documents/papa-francesco_20210503_world-migrants-day-2021.html [dostęp: 24.03.2022].
- Pawłowicz J.J., *Godność człowieka fundamentem jego wolności*, <https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/2383/godnosc%20cz%20owieka.pdf?sequence=1> [dostęp: 2.04.2022].
- Vatican News: *Franciszek: Agresja na Ukrainę jest barbarzyńska i świętokradcza*, Anioł Pański 20.03.2022 r. <https://www.vaticannews.va/pl/papiez/news/2022-03/papiez-agresja-na-ukraine-jest-barbarzynska-i-swietokradcza.html> [dostęp: 2.04.2022 r.].